

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Beyond Behaviour

geld, goederen en diensten en daarnaast een beperking van het contact met de buitenwereld middels de computer. Primair geldt een verandering bij ouders, met als secundair effect een toegenomen autonomie bij de jongere. De resultaten van deze aanpak zijn veelbelovend, zo blijkt uit onderzoek in Israël.

Leiding nemen en samenwerken, beklemtoonde Martin Lemme, werkzaam op middelbare scholen in Duitsland, in zijn workshop. In een heldere uitleg vertelde hij over zijn toepassing van de Nieuwe Autoriteit voor docenten op scholen. Hij benadrukte hierbij het belang van een nauwe samenwerking tussen ouders en scholen en docenten onderling. Docenten kunnen het niet zonder de steun van collega's en de school niet zonder bevoegen docenten. Middels een korte grondingsoefening liet Lemme ons voelen hoe je aanwezigheid, veiligheid en het nemen van regie fysiek neerzet en toont in de boodschap naar het kind: 'du bist uns wichtig!' Het was een mooie praktische uitvoering van Nieuwe Autoriteit,

waar de onderwijswereld in Nederland veel aan kan hebben.

Het was een inspirerend en enthousiasmerend congres, waarbij het leerzaam was om te ervaren dat de oorspronkelijke methodiek 'geweldloos verzet' in de afgelopen jaren uitgegroeid is tot een krachtige opvoedingsstijl Nieuwe Autoriteit (Omer, 2011), die toepasbaar is voor meerdere leeftijdsgroepen, problematieken en situaties buiten het gezin, zoals school. De tijd was te kort om iedereen te spreken en ervaringen uit te wisselen. Reden genoeg voor een voortzetting. Het tweede internationale congres vindt in maart 2012 in Antwerpen plaats.

Lenny Rodenburg is klinisch psycholoog en systeemtherapeut, werkzaam bij MoleMann Mental Health te Almere. E-mail: lenny.rodenburg@molemann.nl.

Literatuur

Omer, H. (2011) *Nieuwe autoriteit. Samen werken aan een krachtige opvoedingsstijl thuis, op school en in de samenleving*. Amsterdam: Hogrefe/ MoleMann.

Trek maar aan het touwtje en de deur zal opengaan!—De sleutelpositie van kinderen in gezinsgerichte hulpverlening

Studiedag georganiseerd door Rapunzel. [Leuven, 17 juni 2011]

Jan de Mol

De bedoeling van deze studiedag was de aanwezigen kennis te laten maken met de ideeën van Maurizio Andolfi over de sleutelpositie die kinderen hebben in gezinstherapie. Andolfi zelf was door de organisatoren uitgenodigd en bijgevolg draaide

de gehele studiedag rond zijn persoon en gedachtegoed. Andolfi is kinder- en jeugdpsychiater en emeritus hoogleraar aan het departement psychologie van de Universiteit van Rome. Hij is vooral bekend als een gerenommeerde en invloedrijke gezinstherapeut (zie ook Andolfi, 2010).

Dagvoorzitter Jan De Vos opende de studiedag met een plezierig filmpje over een metrostation in Stockholm waar men de trappen omgetoverd had in een piano. Men zag hoe de mensen aangenaam en verrast reageerden, en sommigen begonnen zelfs spontaan (muziek) te spelen op en met de trappen. De boodschap van de

Trek maar aan het touwtje en de deur zal opengaan!

dagvoorzitter was duidelijk. Zie wat er gebeurt wanneer je het kind in jezelf aanspreekt: mensen worden creatiever, mensen zoeken opnieuw contact met elkaar en proberen samen te spelen, mensen zijn verrast en maken plezier. Hiermee lanceerde De Vos het leidmotief van de dag: neem kinderen serieus en valoriseer hun bijdrage op een volwaardige manier, dan kan er voor ons als volwassenen een andere wereld opengaan en kunnen we veel van kinderen leren.

Vervolgens kwam Andolfi zelf aan het woord. Zijn stelling is dat we kinderen moeten benaderen als volwaardige personen en participanten in het gezinsleven, en bijgevolg ook in de gezinstherapie. Volgens hem worden kinderen nog steeds genegeerd in de gezinstherapie, wat hij volkomen onjuist en onterecht vindt. Kinderen verdienen ons respect aangezien zij een brug zijn in de gezinsrelaties, zij zijn de lijm van het gezinssysteem. In die zin zijn kinderen van nature systemisch. Zij zijn geen geïdentificeerde patiënt, integendeel, kinderen zijn de krachtbronnen van het systeem. Kinderen zijn direct in hun manier van communiceren, ze zijn nieuwsgierig, inventief, speels, en we kunnen als volwassenen veel van hen leren. In die zin vormen de symptomen van het kind juist de mogelijkheden voor gezinsleden om te reflecteren over zichzelf en hun gezin. En hiermee wordt het kind ook de gids voor de gezinstherapeut. Andolfi pleit er stevig voor dat gezinstherapeuten zeer goed naar kinderen luisteren en de betekenis trachten te vatten van hun inbreng. In die zin is het voor de gezinstherapeut ook belangrijk de eigen kwetsuren in onze kindertijd en puberteit te erkennen, aangezien we als therapeuten toch ons eigen instrument zijn. Andolfi bracht dit verhaal in een kwartier tijd, wat erg weinig was en het gevaar inhield sloganesk over

te komen. Maar we hadden nog een ganse dag tijd voor verdieping.

Deze verdieping bracht Greet Spingaer in haar lezing. Spingaer is orthopedagoge, relatie- en gezinstherapeut, en hoofdopleider van de gezinstherapeutische psychotherapieopleiding in Rapunzel. Zij hield een stevig onderbouwd pleidooi om kinderen, en hun moeilijkheden, te begrijpen binnen hun brede relationele context. Met relationele context bedoelt zij niet enkel het gezin (het gezin is enkel een eerste 'kledij' rond het kind), maar ook bredere sociale en culturele contexten. Zij stoffeerde deze visie door te verwijzen naar het gezinsdynamisch ontwikkelingskader, waarin de co-evolutie van alle gezinsleden begrepen wordt binnen de dynamiek van het gezin dat op zijn beurt ingebed zit in bredere contexten. Het bijzondere is dat door de klacht contextueel te verbreden men juist een verdieping van de klacht krijgt. Dit model combineert een focus op het zich ontwikkelende individu met een brede relationeel-contextuele ingang, wat volgens mij een systemische visie 'pur sang' is. Inherent aan deze benadering is dat alle gezinsleden actieve partners zijn, dus ook de kinderen. Door het kind ook als actieve partner binnen een zich ontwikkelende context te benaderen, krijgt men toegang tot het bijzondere van het kind in het gezin. Kinderen kunnen zowel onmacht als oplossingen aanbrengen. Uit deze uiteenzetting van Spingaer begreep ik dat kinderen een aparte positie hebben in gezinstherapie omdat hun stem een bijzondere weerklank kan krijgen naast de andere stemmen in het gezin: door elke stem in het gezin te waarderen kan de stem van het kind volwaardig erkend worden. Hiervoor verwees Spingaer naar het werk van Carole Gammer (2009), verplichte literatuur voor elke gezinstherapeut.

De rest van de studiedag bestond uit drie onderdelen: een interview van Bruno Hille-

Trek maar aan het touwtje en de deur zal opengaan!

waere met Andolfi over sommige kernpunten uit Andolfi's gedachtegoed, een videopresentatie van een live consultatie van Andolfi met een gezin (de dag voordien opgenomen in Leuven), en een gesprek tussen Andolfi en Peter Rober over Andolfi's concrete gezinstherapeutische werk (op basis van een video van een gezinsgesprek door Andolfi tijdens een congres in Amerika). Ik bespreek deze drie onderdelen samen omdat ze voor mij een geheel vormden.

Andolfi vertelde hoe hij beïnvloed werd door Minuchin, Whitaker en anderen (voor zijn ontwikkelingsgeschiedenis zie ook Lafeber, 2011). Ik zag een Andolfi die met veel respect en warmte over mensen en gezinnen in moeilijkheden sprak. Hij benadrukte het belang om als therapeut betrokken te blijven op het gezin, niet te snel op te geven, niet te vervallen in lineaire theorieën ('Is de gehechtheidstheorie zomaar vertaalbaar naar alle contexten en andere culturen?'), en een sociaal engagement te tonen (gezinstherapie is erg bourgeois). Een belangrijk thema voor hem in gezinstherapie is hoe men als therapeut het gezin kan uitdagen, provoceren en tegelijkertijd zorg kan dragen voor het gezin. En op die manier benadrukte hij opnieuw het belang van kinderen in gezinstherapie, aangezien je kinderen bondgenoot kan maken in deze dubbele beweging. Kinderen kunnen verassen en uitdagen, maar hebben tegelijkertijd eigen krachtbronnen die aangewend kunnen worden om verandering op gang te brengen.

Daarnaast ging Andolfi in op het gegeven dat kinderen belast kunnen worden door de problemen van hun ouders. Zijn aanpak hieromtrent demonstreerde hij tijdens de videopresentatie van een live consultatie met een gezin. Het betrof een gezin bestaande uit moeder en twee zonen, die in therapie waren bij Spingaer

omwille van gedragsmoeilijkheden van de oudste zoon. De vader van de kinderen was overleden. De insteek van Andolfi was: die jongen wordt te zwaar belast door het rouwproces van zijn moeder, en bijgevolg is het beter dat moeder elders steun zoekt voor haar rouw en niet bij haar kinderen. Ik was wel wat verrast door deze lineaire insteek, terwijl Andolfi voordien aangaf dat het belangrijk is niet te vervallen in lineaire theorieën. De zaal mocht na de videopresentatie vragen stellen, en een van de vragen was inderdaad: 'Is het feit dat u denkt dat het kind door de rouw van moeder te zwaar belast wordt een theorie die u al op voorhand hebt?'. Het spijtige was dat Andolfi geen enkele gestelde vraag beantwoordde, deze dus ook niet, terwijl dit toch een pertinente vraag is. En dat was voor mij dan ook het grote minpunt van deze studiedag: op geen enkel moment werd Andolfi kritisch bevroegd over de fundamenteën van zijn denken en handelen. De boodschap was toch dat provoceren en zorg dragen samen gaan en mensen doet groeien. Ondanks dit hebben we toch stevig genoten van deze dag.

Jan de Mol is doctor in de klinische psychologie. Hij werkt als klinisch psycholoog/systeemtherapeut in Context (centrum voor relatie-, gezins-, en sekstherapie) en bij de afdeling kinderpsychiatrie van het Universitair Ziekenhuis te Leuven, en is als gastdocent verbonden aan de faculteit geneeskunde (afdeling psychiatrie) van de Katholieke Universiteit Leuven. E-mail: jan.demol@med.kuleuven.be.

Literatuur

- Andolfi, M. (2010). *Het kind in gezinstherapie*. Amsterdam: Hogrefe.
- Gammer, C. (2009). *The child's voice in family therapy. A systemic perspective*. New York: Norton.
- Lafeber, H. (2011). Verlangen naar verbinding. Live consult met Maurizio Andolfi. *Systeemtherapie*, 23(2), 111-115.